

dogságot. Tulságosan önmagába zárt lény, nagyon is önmagáért élő, hogysen feloldódhatna a szeretetben. Még el sem jött az ifjuság vége, de a magányosság kísért minden szögletből.

Margaret Mitchell könyve végeredményben szerelmi regény, bár első felében helyenként éles társadalomkritikára bukkanunk. Rhet Butler miközben cinikusan helyesli Scarlett pénz utáni vágyát, soknak úgy tűnik, mintha igenlésével kigunyolná a tőkés erkölcsöt. Viszont csak úgy tűnik, mert az író nő ilyen értelmű szándéka nem jelentkezik eléggé. Társadalomszemlélete különben minden bírálat ellenére sem ha-

ladó, mert a kapitalizmus hibáival az elmúlt rabszolgatartó idők szépségeit állítja szembe. Az egész regényből kiviláglik, hogy Margaret Mitchell nem tudja vagy még inkább nem akarja felgombolyítani a felvetett szálakat. A könyv második felében egyre színtelenebb a társadalmi háttér, a meseszövegs egyre érzelmesebb s készül az elkerülhetetlen happy end. Hogy mégse jutunk el a boldog befejezéshez, ez kétségtelenül az író nő határozott szándékán mulik, viszont a könyv utolsó szavaiban nem tagadott meg tőlünk errevonatkozólag egy ici-pici kis reményt. (Heves Renée)

D I S P U T A

HALÁSZ SÁNDOR ÉS BALOGH EDGÁR ZÁRÓSZAVAI A DUNAMEDENCE-KÉRDÉS VITÁJÁBAN

I.

Elvi és engesztelhetetlen ellensége vagyok a nyilvános vitáknak. Még napilapban itt-ott elképzeldhető és megengedhető a vita, folyóiratban azonban semmiesetre. A huszonnégy óra múltán megjelenő válaszra és ellenválaszra még talán emlékszik a vita bírása, az olvasó, de a folyóirat csak egy hónap múltán hozza a replikát, amikor az olvasóban már nem él a vita alapja, legfeljebb az a néhány kiragadott és kiidézett mondat, amelyet az ellenfél boncasztalra vet és kpreparál. De ettől az elvi állásponttól eltekintve a Balogh Edgar és közöttem folyó vita teljesen felesleges is, mert nem lehet célravezető. Mindketten csak „vadevezősködünk“ a Korunk tiszteletreméltó hasábjain, mert nem ül a katedrán az egyetemi szeminárium elnöke, a professzor, aki rendre és a tárgyra intsen bennünket. Így azután megeshetett, hogy Balogh Edgar nem is a Korunkban megjelent Dunamedence-tanulmányommal vitázott legutóbb, hanem önmagával, nem arról beszélt, amit én irtam meg, hanem amit ő szeretett volna megírni vagy megírva látni.

Két malomban örölkünk. Balogh Edgar szememrehányja, hogy nem hiszek a Duna mentén élő népek összefogásának szükségességében és *magasabbrendűségében*, holott ez én írásom erről nem is beszélt. Az a bizonyos írás precíz kérdést tett fel és — hitem szerint — arra maradéktalanul válaszolt is. A kérdés így szólt: „Megvalósulhat-e a Duna-medence?“ és a válasz így hangzott: „Nem!“ És kifejtettem, hogy miért nem. Nem elméletek izzadmányaival indokoltam, nem intellektuéli vágyálmokkal és kávéházi ködkepekkel, hanem Hitlerrel és Chamberlainnel, piachódítási ténylegességekkel és imperialista jelenvalóságokkal. Végigmentem ez egész vonalon, hadászati szemszögből vizsgáltam be minden rést, politikai

és gazdasági erőviszonyt, termelési és fogyasztói piacot, igen, „merev ökonomizmussal“, tehát szőrösszivűen, tekintet nélkül és mindezek után szuveren joggal leszegeztem, hogy „nem“. Így formuláztam meg ezt a merev „nem“-et: „Valóban e népek sorsa a kis népek végzete, amelyek éppen, hogy vannak és csak addig vannak, amíg a felduzzadt szomszéd, vagy a dzsingiszkháni allűrökkel megáldott imperialista el nem tapossa őket.“

És mert ilyen „szerencsésen“ fogalmaztam, voltaképpen minden vita felesleges is. Nem szabad ugyanis elfelejteni, hogy a kérdéses tanulmány a Korunk februári számában jelent meg és így azt január közepén kellett megírnom. Január közepén íródott tehát ez az írás, a cseh-morva bekebelezés, a szlovákiai függetlenség kimondása, Kárpátalja magyar megszállása, a Memel birtokbavétele és Albánia okkupálása előtt. A „felduzzadt szomszéd és az... allűrökkel megáldott imperialista“ azóta kemény reálpolitikai gesztusokban bizonyítja, hogy kettőnk közül nem Balogh Edgár látja tisztábban a Dunamedence problémáját, alakulási jövődjét és — „végzetét“.

Az más lapra tartozik, hogy a dunamenti népek szempontjából mi lenne a kívánatos, a szociálisabb, a történelmi haladás szempontjából értékállóbb és értékesebb, de minderről külön tanulmányt kellene írni, elvontabbat, filozófikusabbat, eszményesítettebbet. A kérdés ilyen feldolgozására nem vállalkoztam, de nem is tudnék vállalkozni. 1939 tavaszán elvontan nézni a dolgokat felelőtlenség azokkal szemben, akik olvasnak bennünket, Wunschtraum-szerűen látni a dolgokat viszont — szembetegség.

Borsón fekve szépet álmodni magasztos emberi filozófia, de a kelet-európai összekuszált, elidegesedett és tanácstalan olvasó két lábán állva akar maradni és az irányt kutatja. Nekiünk az a kötelességünk, hogy — ha azt hisszük, hogy ezt az irányt látjuk — meg is mutassuk neki. Éppen ezért kötetekre menő vita-szembeszállások esetén sem tudnék visszavonulni, változatlanul is arra a konklúzióra kellene jutnom, hogy a dunai népek önkéntes és spontán tömörülésének terve és célkitűzése a mai politikai és hatalmi konstelláció mellett részben gyermeteg ködkép, másrészt kegyetlen öngyilkosság. A kis egységekre felbontott Európa egyedeinek igen „végzete“ a szolgaság. Ha nem hajol hétrét, a nyakára taposnak. E tájon, ki nép a lábán állva akar maradni, az ne játsszék „szövetségesdit“, hanem helyezkedjék valamely nagyhatalom árnyékába.

Balogh Edgar ott ért félre, ahol azt hiszi, hogy ez az állapot személyes vágyálom is és ott hibázik, ahol nem ismeri fel, hogy az ő Dunamedence koncepciója a Roosevelt-távírat és a Földközi tengeri flotta-gyakorlat perceiben „egyelőre“ élettelen, könyvszagu és irreális teória.

(Halász Sándor)

III.

Ha egyszer a vita az igen és nem ellentétes végleteire tisztul le, nincs több tárgyalnivaló. Halász Sándor annak felfedése után is, hogy fejtegetései nem az egyetemes emberi haladást, hanem kizárólag a támadók és hódítók egyoldalú érdekeit szolgálják, ragaszkodik sajátos behódolási elméletéhez. Felfogásával ellentétben mi a fenyegetett magyar nemzet, a dunai szomszédnépek s egész Kelet-Európa függetlenségéhez ragaszkodunk s meggyőződéssel valljuk, hogy nemcsak történelmi szükség, hanem egyben történelmi lehetőség is a közös védekezés. Tisztáztuk szembenállásunkat s ezzel a vita lezárható. (Balogh Edgár)